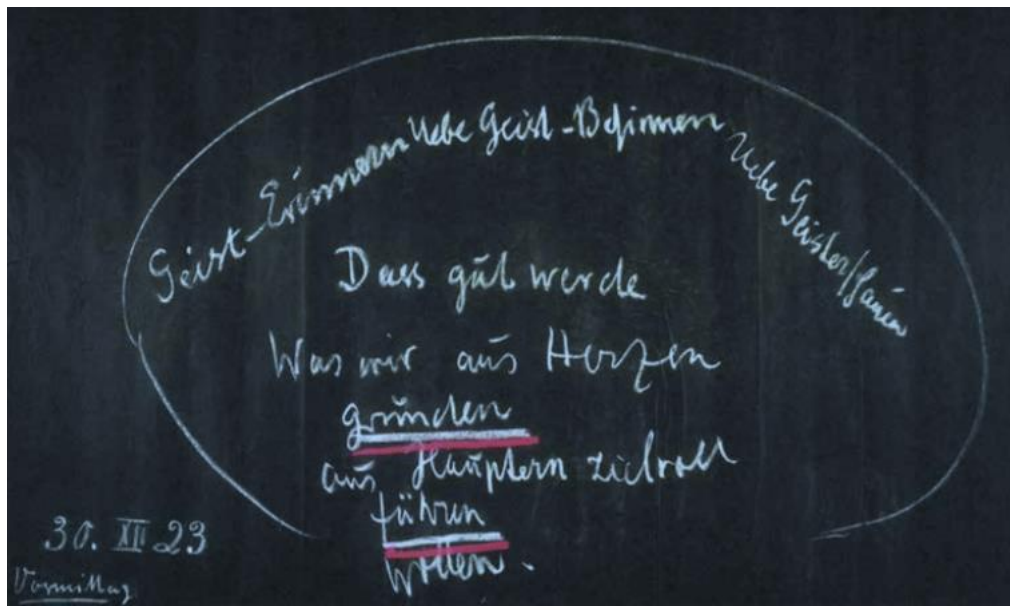

Geestelijke gemeenschapsvorming

Het vijfde ritme van de Grondsteenspreuk van Rudolf Steiner verbindt de oefeningen van de eerste drie strofen met de zielskrachten, die in de vierde strofe worden aangesproken. Een aspect daarvan is de weg over het midden (het voelen) via het denken naar het willen, een ander aspect is de vraag naar het werkzame 'wij'.

*Geest-herinneren, Oefen geest-bezinnen, Oefen geest-schouwen
Opdat goed worde
Wat wij vanuit ons hart
oprichten
vanuit ons hoofd doelgericht
leiden
willen
(Rudolf Steiner, GA 260)*

De afbeelding laat zien hoe Rudolf Steiner het vijfde ritme op het bord schreef. Dit ritme heeft twee delen: enerzijds de drie oefeningen – op het bord ontbreekt het eerste woord 'oefen', maar hij zal het wel hebben uitgesproken –; anderzijds de laatste regels van de vierde strofe van de Grondsteenspreuk. Het valt op dat de drie oefeningen in de periferie van de cirkel verschijnen, namelijk in het bovenste deel. In de binnenruimte van de cirkel verschijnt het tweede deel van het ritme.

Binnenwereld – buitenwereld

Hoe is het gesteld met de onderste deel van de cirkel? Rudolf Steiner heeft dit onderste deel niet helemaal getekend, maar dit lijkt er toch wel te zijn. En ook daar verschijnt, in de periferie, een woord: 'willen'. Het lijkt, alsof de cirkel een binnenwereld afscheidt van een buitenwereld, en dat de drie oefeningen samen met het werkwoord 'willen' de actieve verbinding vormen tussen binnen en buiten. Wat binnenin ons is, zal naar buiten in onze omgeving werkzaam kunnen zijn, wanneer wij de woorden serieus nemen die in de cirkellijn staan: de drie oefeningen en het willen. Door het voltrekken van de drie oefeningen zal ons handelen beter passen bij de situatie, waarin we actief zijn.

Door te oefenen verbinden we bewust binnen en buiten; door te willen straalt ons innerlijk daadwerkelijk in de praktische werkelijkheid binnen.

Voelen als uitgangspunt

De meeste andere ritmen van de Grondsteenspreuk hebben een driedelige opbouw. Bij het vijfde ritme lijkt dat op het eerste gezicht niet het geval te zijn. Dat komt door het verschijnen van de laatste regels van de vierde strofe. Echter, kijken we wat nauwkeuriger, dan tonen de hier verschijnende woorden toch ook een driegeleding: 'vanuit ons hart oprichten', 'vanuit ons hoofd doelgericht leiden', 'willen'. De volgorde is hier zo, dat van de driedigheid eerst het midden verschijnt (het hart of het voelen), dan het hoofd (denken) en tenslotte het willen. Dus, in termen van de ziel: voelen, denken, willen. Ons toekomstig handelen en ons toekomstig menszijn laten we beginnen in het midden en laten we dan via het hoofd (het denken) overgaan in het willen. Zo verwerklijken we ons. Dat leert ons dit ritme.

Bezien we de vierde strofe van de Grondsteenspreuk als geheel, dan zien we dat we vragen aan (of bidden tot) de Christus-Zon om onze harten te verwarmen en onze hoofden te verlichten. We vragen echter niet onze wil te 'versterken'. Het willen wordt overgelaten aan ons zelf. In het vijfde ritme is dat anders. De drie gebieden – hart, hoofd en willen – ontvangen impulsen door de drie oefeningen, die aan het begin van het ritme staan. Hierbij wordt het Christuswezen, dat helpend kan inwerken op ons handelen, niet genoemd; het is juist het uitvoeren van de drie oefeningen, dat impulsen moet geven aan ons handelen. We moeten zelf deze oefeningen uitvoeren.

In de vierde strofe beleven we hoe wij als mensen zonder de verwarmende en verlichtende werking van de Christus-Zon eigenlijk niet verder komen; in het vijfde ritme proberen we, door de drie oefeningen, zelf verder te komen. Maar, luisteren we ook eens naar wat Rudolf Steiner over de drie oefeningen in zijn toelichting bij het vijfde ritme zegt: 'Deze [de drie oefeningen] zullen in het hart van de mens alleen dat echt verenigen, wat werkelijk verschenen is in het keerpunt der tijden, in wiens geest wij hier werken en verder willen streven' (GA 260, voordracht van 30 december 1923). Daarna spreekt Rudolf Steiner, als verdere inleiding op dit ritme, de vierde strofe van de Grondsteenspreuk uit. Dus: als wij de drie oefeningen uitvoeren, kan de Christus-Zon in ons werkzaam worden. Door de drie oefeningen kunnen we ons 'verheffen' in een sfeer, waarin de Christus behulpzaam kan inwerken in dat, wat wij eigenlijk willen doen.

Aspecten om het 'wij' te begrijpen

Hoe vorm je, *binnen dit ritme*, de overgang van de drie oefeningen naar de woorden van de vierde strofe? Preciezer: Hoe geef je inhoud aan het woord 'wij'? Als je zo'n ritme voor jezelf uitspreekt – op een meditatieve manier – , dan kun je dat zo doen, dat je hierbij beleeft 'ik spreek dit zelf' of dat je de ervaring hebt 'dit wordt tot mij gesproken, ik hoor het'. Je kunt zelf de ene of de andere manier van ervaren creëren. Als je dit doet bij het spreken van het vijfde ritme, dan kunnen de woorden 'Wat wij vanuit ons hart' een bijzondere beleving worden. 'Spreek je zelf', dan ontstaat de vraag: Wie horen allemaal bij het 'wij' dat ik uitspreek? Om wie gaat het eigenlijk? En als ik dat nader heb bepaald, hoe handhaaf ik dat 'wij' dan in het praktische leven? Anderzijds: als het ritme tot mij wordt gesproken, dan verschijnt in de regel 'Wat wij vanuit ons hart' een 'wij' dat tot mij spreekt. Dan is er al een 'wij'. Dit 'wij' hoeft niet beperkt te zijn tot mensen op aarde; er kunnen ook andere wezens bij horen. Ik kan dan ervaren: deze wezens, die bij dit 'wij' horen, zijn reeds actief. Ze vormen al een actieve gemeenschap. Dan kan de vraag opkomen: hoor ik al bij dit 'wij', bij deze gemeenschap, of ben ik misschien op weg om bij dit 'wij' te kunnen gaan behoren? Kan ik mij 'aanmelden'? De drie oefeningen verschijnen nu als een uitnodiging om 'mee te doen'. Tegelijkertijd zijn de oefeningen ook een soort voorwaarde daarvoor.

Dankzij de inhoud van het vijfde ritme is er bij het spreken van dit ritme nog een derde mogelijkheid: je spreekt samen met andere wezens, je spreekt het ritme als een 'wij'. - Als je zo heel bewust inhoud geeft aan het 'wij' – waarbij er dus verscheidene mogelijkheden bestaan – , dan wordt het uitspreken van dit ritme een soort 'geestelijke gemeenschapsvorming'. Elke keer als je dit doet, bouw

je mee aan deze gemeenschap – en je doet dat in volledige vrijheid. De gemeenschap, die in het vijfde ritme ontstaat, relativeert het individuele niet, maar is er juist op gebouwd. Je kunt de vraag stellen: hoe kan ik de sociale impuls van de Kerstbijeenkomst 1923/1924 begrijpen en hoe kan ik mij met deze impuls verbinden? Voor mij biedt dan het vijfde ritme de passende inhoud voor studie en meditatie. Volgens mij drukt de Kerstbijeenkomst zich in dit ritme uit als impuls voor onze vereniging.

*Auke van der Meij, Initiatiefgroep Grondsteen
Anthroposophie Weltweit Nr. 10/ 2018, vertaling: Nico Landsman*